

Now life without stress is impossible. Educational environment is not an exception; on the contrary, it is considered to be the most stressful, in which both the psychological load and the requirements to the mental resilience of the individual grow. Information oversaturation, fear, anxiety, nervous disorders, mental disorders and disorders in children's behavior cause mental health disorders of the individual.

The purpose of the article is, firstly, to analyze the essence of the concepts of "resilience", "mental resilience", "psychological resilience"; secondly, to isolate and discuss the main problems of forming the bases of psychological resilience in children of preschool age; thirdly, to provide practical recommendations on its formation in pre-school establishments.

Conclusions and perspectives of further research. Studying the problem of forming the bases of psychological resilience in children of preschool age allowed to analyze the essence of the concepts of "resilience", "mental resilience", "psychological resilience", to isolate and discuss the main directions of forming the bases of psychological resilience in preschool children and provide practical recommendations on its formation in pre-school establishments. The justification of the directions of working with the family on the specified problem needs further scientific research.

Key words: psychological resilience, mental resilience, stress, stress resistance, children of preschool age, mental health.

Подано до редакції 05.12.2018.

УДК 373.3.091:78.087.68]:792.8

© 2018

Полякова А.С.

ІНТЕГРАЦІЯ МУЗИЧНО-РИТМІЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ХОРЕОГРАФІЧНЕ НАВЧАННЯ

У статті розглядається проблема інтеграції музично-ритмічного виховання молодших школярів у хореографічне навчання. Інтеграція музично-ритмічного виховання являється невід'ємною складовою хореографічного навчання та інтегрує у собі прояв музичного та хореографічного мистецтва, що в свою чергу дозволяє розвивати індивідуальні творчі здібності майбутніх вихованців-хореографів, актуалізує їхню творчу діяльність, формує творче мислення, визначає можливість творчої самореалізації та саморозвитку за допомогою музично-ритмічного виховання.

Ключові слова: музично-ритмічне виховання, молодші школярі, хореографія, інтеграція.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Проблема цілісного, гармонійного розвитку дитини посідає одне з чільних місць у системі естетичного виховання в сучасній початковій школі. Адже вчитель повинен сьогодні забезпечити майбутнього члена суспільства не лише міцними знаннями, уміннями, навичками з окремих шкільних дисциплін, розвинути дитину не тільки в аспекті інформаційного «наповнення» індивіда – він має виховати в учнів певну природну сумірність із світом, здатність до гармонійної взаємодії з ним. Відповідно до цього перед вчителем висувається складне завдання – сформувати у вихованців цілісне уявлення про життєві явища, події, про світ у цілому.

Згідно з Державним стандартом початкової загальної освіти України, галузь «Мистецтво» містить змістові лінії, що охоплюють основні види мистецтва: музичне, образотворче, хореографічне, театральне, екранне. Домінантними змістовими лініями залишаються музичне й візуальне мистецтва, зі змістом яких інтегруються елементи інших змістових ліній – синтетичних мистецтв.

Одним із шляхів подолання розрізненості, несистемності, фрагментарності в засвоєнні молодшими школярами предметів початкової школи, забезпечення цілісного сприймання й усвідомлення навчального матеріалу є інтегративна спрямованість шкільного навчання й виховання. Саме в процесі інтегрованого вивчення шкільних предметів, зокрема художніх дисциплін, дитина здатна досягнути сутності явища, поняття, вчинку, у неї виробляються комплексні практичні уміння й навички, що сприяють оптимальній взаємодії дитини з оточуючим її світом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... У наукових працях педагогів і психологів (Н. Бібік, Г. Ващенко, В. Верховинця, О. Запорожця, С. Русової, О. Савченко, В. Сухомлинського, К. Ушинського та ін.) обґрунтовано важливу педагогічну роль інтеграції в навчанні та вихованні особистості школяра, в активізації різних видів діяльності, у стимулюванні аналітико-синтетичних зусиль дитини, у розвитку її інтелектуальної та емоційної сфери, у формуванні цілісних уявлень про життєві явища і про світ у цілому.

Формулювання цілей статті... Мета даної статті полягає в ролі інтеграції музично-ритмічного виховання молодших школярів у хореографічне навчання.

Виклад основного матеріалу дослідження... Видатний педагог Г. Ващенко одним із перших втілював ідею інтеграції в практику навчання й виховання молодих поколінь. Методичне збагачення процесу навчання він бачив у використанні могутнього впливу на душу дитини сполучення слова й музики. Мистецьке виховання як елемент навчання, зауважував учений, важливе не тільки саме по собі, а й тим, що воно активізує навчальний процес у цілому. Воно робить його цікавішим, внаслідок чого діти починають вчитися з більшим бажанням, а то й із захопленням [1, с. 388]. Тому музику й співи, на думку педагога, слід використовувати не лише на годинах співів, а й на годинах рідної мови, літератури та на годинах історії [1, с. 243].

Проведення уроків на основі інтеграції змісту кількох предметів, об'єданого навколо однієї теми, сучасна педагогіка називає одним із напрямів методичного збагачення уроків. О. Савченко вважає, що це об'єднання має на меті інформаційно й емоційно збагачувати сприймання, мислення й почуттів учнів завдяки залученню цікавого матеріалу, що дає змогу з різних боків пізнати якість явища, поняття, досягти цілісності знань [3, с. 87].

Вивчаючи інтеграцію як важливу умову повноцінної реалізації змісту освіти, Н. Присяжнюк наголошує на тому, що інтегровані уроки емоційно збагачують навчально-виховний процес, допомагають учителю різнобічно й системно сформулювати в дітей необхідні уявлення та поняття. Притаманні урокам інтегрованого змісту різні види діяльності, підкреслює педагог, роблять їх цікавими, запобігають втомлюваності учнів, посилюють інтерес до навчання та школи в цілому [4, с. 27].

Чимало праць науковців присвячено проблемі інтеграції змісту предметів у процесі художньої, зокрема музичної освіти учнів. Значний інтерес у вивченні питань, що стосуються інтегрованого підходу до організації музичного сприймання школярів, дидактичних особливостей інтегрованих уроків музики й використання позамузичних форм роботи та видів діяльності школярів у процесі засвоєння музичних знань, викликають дослідження Б. Асаф'єва, Е. Бальчітиса, Д. Кабалевського, М. Лещенко, Л. Масол, Б. Нестеровича, Е. Печерської, Т. Скорик, Б. Теплова, Б. Яворського та ін.

Зокрема Б. Асаф'єв, переймаючись проблемою виховання у слухачів творчих інстинктів, глибоко досліджував зв'язки музичного мистецтва з різноманітними виявами життя. Пропонуючи прийоми засвоєння ладових і тональних контрастів, академік зупинявся на таких немусичних аналогіях, як колір, забарвлення, тактильні відчуття, характеризує світлові контрасти тональностей як яскравіший, світліший, жорсткіший, темніший тощо [5, с. 86]. Уявлення ж про найбільш пластично виразний розподіл музичної тканини, писав він, дає танець [5, с. 103]. Такий підхід ученого до поглиблення музичного сприймання та вивчення музичної грамоти зумовлював необхідність залучення як музичних, так і немусичних асоціацій слухачів, поєднання музично-інтонаційного, візуально-образного, пластичного аспектів досягнення змісту художнього твору.

З огляду на актуальність зазначеної теми, метою статті є висвітлення можливостей інтеграції музично-ритмічного виховання молодших школярів у хореографічне навчання.

Інтеграція (лат. Integratio – відновлення, поповнення, від integer – цілий) – поняття, що означає стан або процес наближення, поєднання окремих наук або їх диференційованих частин. В цьому плані великими можливостями володіють уроки музики як уроки художньої діяльності школярів, що мають на меті, по-перше, суто музичний розвиток дітей, по-друге, їх загальний світоглядний розвиток, філософське мислення [6, с. 22]. У зв'язку з цим Л. Масол підкреслює: інтегрування різноаспектних художніх знань, естетичних уявлень, поглядів на рівні свідомості й підсвідомості особистості школяра відбувається спонтанно й незалежно від бажання та волі вчителя, але тільки за умов його організаційно-педагогічного сприяння, широкого спектру методів компаративістики цей процес набуває цілеспрямованого й системно-цілісного характеру [6, с. 23].

Одна з провідних ідей музичного розвитку дитини заснована на тому, що ритм виступає складовою частиною музичного виховання й найбільш оптимально відображається в рухах. Теоретичною основою вищезазначеного є концепції музично-ритмічної діяльності (М. Бернштейн, Е. Жак-Далькроз, Д. Елькін, Ю. Коджаспіров, К. Орф, Т. Ротерс, В. Теплов, К. Шторк та ін.).

Музично-ритмічні рухи повинні стати одним із джерел, з якого діти набирають запас можливих рухів і способи їх застосування у своїй самостійній діяльності. Особливий емоційний вплив ритміки, якого зазнають діти, спонукає їх до активних дій.

Під почуттям ритму ми розуміємо здатність молодшого школяра рухово переживати музику, відчувати емоційну виразність музичного ритму і точно його відтворювати. На нашу думку, саме ці компоненти, що пов'язані з музичним сприйняттям і відтворенням ритмічного руху, утворюють ядро музично-ритмічних здібностей майбутніх вихованців-хореографів.

Музика має сильний емоційний вплив та є засобом виховання емоцій художньої культури особистості, а по-друге, ритміка є синтетичним за своєю природою видом діяльності, що об'єднує декілька видів мистецтв (музику, пантоміму, пластику, танець) в єдине художнє ціле.

В історичному процесі розвитку суспільства музика і танець є невід'ємним засобом відображення дійсності людства. Мистецтво танцю і музика з моменту свого зародження існували і розвивалися в нерозривній єдності. Обидва мистецтва мають глибоке споріднення, образна природа яких схожа за аналогією. Їх взаємозв'язок і взаємовплив у всіх сферах, і особливо у галузі виконавства, були безперечними та зберігалися протягом століть. Музика спирається на виразність інтонацій людської мови, а хореографія – на виразність рухів людського тіла. Ні той, ні інший види мистецтв при цьому не відтворюють конкретних побутових інтонацій і рухів. Спільність образної природи створює можливість з'єднання музики та хореографії в єдиний художній твір. Музика посилює виразність танцювальної пластики, дає їй емоційну та ритмічну основу. Танець не відтворює музику досконально, він існує на її основі, виконується в синтезі з нею і виражає її. Це полягає у відповідності образного характеру танцю, образним характером музики. Завдяки логіці музичного розвитку народжується емоційний образ, який в

танці є пластичним. Хореографія і музика споріднені як мистецтва, що розвиваються в часі, тому, і в тому, і в іншому мистецтві величезну роль у створенні образу відіграє ритм.

Тому, на нашу думку, інтеграції музично-ритмічного виховання молодших школярів у хореографічне навчання є досить актуальним. Заняття музично-ритмічними рухами є однією зі складових професійної підготовки в галузі хореографії. Вони спрямовані на вдосконалення музичної і рухової культури молодших школярів. В основі лежить принцип цілісного, активного і емоційного сприйняття музики, тісного взаємозв'язку музики і руху. Музично-ритмічне виховання – це початок, база, поштовх для фізичної форми молодших школярів, для майбутнього стилю та ритму їх життя, а хореографія сприяє гармонійному розвитку особистості, досягненню духовної та фізичної досконалості.

Завдяки музично-ритмічному вихованню ефективно розвиваються музично-ритмічні здібності, незалежність і синхронність рухів, швидкість реакції, рухово-просторова уява, аналітико-синтетична вправність, вміння концентрувати увагу та розподіляти її, а також емоційна вразливість [2].

Але головна мета інтеграції музично-ритмічного виховання полягає у формуванні творчого, професійно грамотного молодшого школяра в області хореографічного та музично-ритмічного виховання. Під час навчального процесу виявляється комплексний вплив на школяра: підвищення загальної і спеціальної хореографічної підготовленості; збагачення професійними знаннями, вміннями і навичками, виховання особистості.

Ритмічний компонент музики, в силу своєї узагальнюючої спрямованості, може стати основою системного підходу до системи музично-ритмічного виховання. Через конкретне знання про ритм (у різних національних культурах, індивідуальних стилях композиторів та виконавців хореографічних номерів) можна вийти на більш широкий рівень теоретичних уявлень і розуміння мистецтва музики і танцю, чого і вимагає сучасний рівень хореографічної освіти на всіх його етапах.

Висновки... Інтеграція музично-ритмічного виховання являється невід'ємною складовою хореографічного навчання та інтегрує у собі прояв музичного та хореографічного мистецтв. Розвивати індивідуальні творчі здібності майбутніх вихованців-хореографів – значить актуалізувати творчу діяльність молодших школярів; формувати творче мислення, що визначає можливість творчої самореалізації та саморозвитку за допомогою музично-ритмічного виховання.

Використана література:

1. Ващенко Г. Загальні методи навчання: Підручник для педагогів. – Вид. перше. – К.: Українська видавнича спілка, 1997. – 441 с.
2. Ніколаї Г.Ю. Ритміка: Навч. Посібник / Г.Ю. Ніколаї, В.В. Ключко. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. – 136 с.
3. Сучасний урок у початкових класах / О.Я. Савченко. – К. : Магістр-S, 1997. – 256 с.
4. Присяжнюк Н.І. Інтегровані уроки // Початкова школа. – 1996. – № 8. – С. 27-32.
5. Асаф'єв Б.В. Избранные статьи о музыкальном просвещении и образовании /Б.В.Асаф'єв. – 2-е изд. – Л. : Музыка, 1973. – 144 с.
6. Вивчення музики в 1 – 4 класах: Навчально-методичний посібник для вчителів / Л.М. Масол, Ю.О. Очакова, Л.В. Беземчук, Т.О. Наземнова. – Х. : Скорпіон, 2003. – 144 с.

Полякова А.С.

ИНТЕГРАЦИЯ МУЗЫКАЛЬНО-РИТМИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ В ХОРЕОГРАФИЧЕСКОЕ ОБУЧЕНИЕ

В статье рассматривается проблема интеграции музыкально-ритмического воспитания младших школьников в хореографическое обучения. Интеграция музыкально-ритмического воспитания является неотъемлемой составляющей хореографического обучения и интегрирует в себе проявление музыкального и хореографического искусств, в свою очередь позволяет развивать индивидуальные творческие способности будущих воспитанников-хореографов, актуализирует их творческую деятельность, формирует творческое мышление, определяет возможность творческой самореализации и саморазвития с помощью музыкально-ритмического воспитания.

Ключевые слова: музыкально-ритмическое воспитание, младшие школьники, хореография, интеграция.

Poliakova A.S.

INTEGRATION OF JUNIOR PUPILS' MUSIC AND RHYTHM EDUCATION INTO CHOREOGRAPHY TRAINING

The article is concerned with the issue of integration of junior pupils' music and rhythm education into choreography training. The integration of music and rhythm education is the essential constituent of choreography training and it combines the manifestation of both music and choreography arts, which in its turn enables to shape the prospective choreographers' individual artistic skills; enhances their creativity; fosters creative thinking; determinates the possibility of their artistic self-fulfilment and self-development via music and rhythm education.

The question of a child's holistic/integral and harmonious development is one of the uppermost issues within aesthetic education domain at junior school nowadays. As a matter of fact, today's teacher must secure each prospective social individual not only with profound knowledge, awareness and skills of certain school subjects and thus to develop a child within the aspect of his

personal information fulfilment, but also to shape the definite proportion with the world, the ability of mutual interaction with the surroundings. In accordance with this, the teacher ought to face the great challenge of shaping the learners' coherent vision of life phenomena, events, and the world itself.

According to the State standard of Ukrainian junior general/basic education, the field of art contains conceptual lines/models embracing the key art types, such as: music, decorative art, choreography, the screen art. The prevalent conceptual models are music and visual arts the contents of which integrate with other conceptual elements, the synthetic arts.

One of the ways of overcoming inconsistency, non-systematicity, fragmentation in junior pupils' grasp of school subjects, securing coherent awareness and understanding of the education material/content is the integral focusing on school teaching and upbringing. Within the process of integral school subjects teaching/training, art disciplines in particular, the child is able to comprehend the essence of phenomena, notions or actions; young learners elaborate complex practical knowledge and skills contributing to a child's effective interaction with the surroundings.

Key words: *music and rhythm education; junior pupils; choreography; integration.*

Подано до редакції 01.12.2018.